Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії. 2026. Випуск 66, с. 74–79
Visnyk of the Lviv University. Series Philos.-Political Studies. Issue 66, p. 74–79

УДК 329.1/6
DOI https://doi.org/10.30970/PPS.2026.66.9

ІДЕОЛОГІЧНА ТРАНСФОРМАЦІЯ СУЧАСНИХ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

Валерій Кремена
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара,
кафедра політології, соціології та публічного управління
просп. Науковий, 72, 49010, м. Дніпро, Україна
https://orcid.org/0000-0002-6274-3403

Розглядаються організаційно-управлінські детермінанти політичного процесу, які вимагають від політичних партій гнучкого механізму розбудови організаційних структур, наближених до основних груп населення. Вивчено особливості забезпечення соціальної згуртованості та політико-комунікаційної резільєнтності в умовах війни, на тлі яких партійний сектор політичного представництва потребує аналізу поширення ідеологічного синкретизму. Встановлено специфіку переосмислення ідеологічних основ, які лежать в основі партійної політики, та їхньої здатності ефективно залучати та мобілізувати цифрові спільноти партійних симпатиків. Виявлено, що удосконалення ідеологічного обґрунтування партійно-політичної діяльності в цифровому середовищі залежить від адаптації традиційних ідеологічних рамок до нових парадигм комунікації, участі та поширення інформації, яким сприяють цифрові платформи. З'ясовано, що опанування партіями основних тем цифрового середовища передбачає всебічне розуміння ключових питань, що домінують в публічному онлайн-дискурсі. У статті застосовуються фахові методичні засоби сучасної політології. Зокрема, неоінституційний аналіз описує інституційні вимоги до ідейного обґрунтування діяльності політичних сил. Політико-ситуативний аналіз визначає пріоритети політчиних партій в умовах кризи традиційних ідеологій. Фахові методи включають компаративний підхід для ідентифікації напрямків трансформації політичних ідеологій.

З'ясовано, що науково-обгрунтована соціально-політична діагностика сприяє цілеспрямованим політичним втручанням та комунікаційним стратегіям, які є культурно чутливими та соціально інклюзивними. Увага приділяється засобам посилення партисипативної демократії, сприяння нею соціальній згуртованості та швидкому реагуванню на державну політику. Встановлено, що повністю використати свій потенціал, політичні партії та соціальні інститути можуть на основі сприяння розвитку культури цифрової грамотності, критичного мислення та етичної свідомості виборців. Виявлено, що в умовах сучасної України на партійні ідеології має покладатися й сприяння соціальній згуртованості та вирішення проблем сучасних соціальних груп.

Розкрито значення успішної інтеграції партійних ідеологічних обґрунтувань в цифрові спільноти, яке вимагає комплексного підходу. Він має поєднувати ідеологічні інновації, політико-технологічні компетентності та соціальну діагностику. З'ясовано, що класичні ідеологічні системи втрачають аргументаційний потенціал через візуалізацію медійного контенту. Доведено, що ідеологічна трансформація полягає в адаптації до прагматичних вимог та поведінкових патернів в умовах функціонування соціальних мереж та платформ.

Ключові слова: політичні партії, політичні ідеології, трансформація, цифровізація, соціальні потреби, прагматичний вибір.

Постановка проблеми. Сучасні політичні ідеології в контексті теоретичних положень та прагматичних орієнтирів переживають період кризового пристосування та адаптації. Ціннісні технологічні та поведінкові зміни в суспільстві вимагають реакцій з метою

© Кремена В., 2026
Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

відповідності уподобанням цільової аудиторії. Цифрові засоби комунікації спричиняють адаптацію до формату повідомлень їх змісту та ідейного наповнення яке є мінливим. Організаційно-управлінські детермінанти політичного процесу вимагають від політичних партій гнучкого механізму розбудови організаційних структур, наближених до основних груп населення. У політичних проєктах майбутнього як соціально-прагматичний, так і політико-філософський компоненти партійного меседжу передбачають ревізію через втрату актуальності базовими політичними ідеологічними системами ХХ століття.

У сучасній Україні в інтересах забезпечення соціальної згуртованості та політико-комунікаційної резільєнтності в умовах війни партійний сектор політичного представництва потребує аналізу ідеологічного синкретизму та потенціалу політико-ідеологічного обґрунтування національної єдності. В умовах глобальної нестабільності політичні партії повинні формувати інноваційну ідеологічно прагматичну візію глобальної ідейної конкуренції.

Аналіз публікацій. Українські вчені концентрували помітні зусилля на дослідженні ідеологічних трансформацій партій в доцифровий період. М. Єнін наголошує на ідеологічних трансформаціях сучасного суспільства [2]. Є. Касап звертає увагу на ідеологічні трансформації політичних партій в Україні [3]. О. Краснокутський вивчає стан і основні детермінанти оптимізації розвитку ідеології державотворення в українському суспільстві на етапі його трансформації [4]. Водночас потребують оновлення уявлення про можливості ідеологічної трансформації партій в умовах цифровізації.

Метою статті є встановлення особливостей ідеологічної трансформації сучасних політичних партій. Завданням статті є виявлення цифрових особливостей ідеологічної видозміни послань сучасних політичних партій.

Основний зміст. Швидкий розвиток цифрових технологій докорінно змінив масштаб та форми політичної діяльності та соціальної організації в сучасному світі. Означене спонукає до переосмислення ідеологічних основ, які лежать в основі партійної політики, та їхньої здатності ефективно залучати та мобілізувати цифрові спільноти партійних симпатиків.

Український дослідник Д. Демидко надає сучасне значення поняття ідеології як механізму раціоналізації свідомості громадян на макросоціальному рівні. Вона є способом раціоналізації, виправдання ірраціональних імпульсів, це теорія, яка суб'єктивно інтерпретує навколишню дійсність. Для підтримки соціального порядку необхідно ставити цілі та прагнути до ідеалів, інакше кажучи, спиратися на будь-які ідеології і при цьому змиритися з можливими перешкодами на шляху досягнення мети, які об'єктивно існують у реальності в контексті національної безпеки [1, с. 113]. У цьому контексті С. Джекл закликає вимірювати ідеології політичних партій на основі експертних опитувань і текстового аналізу [10].

Можливість удосконалення ідеологічного обґрунтування партійно-політичної діяльності в цифровому середовищі залежить від адаптації традиційних ідеологічних рамок до нових парадигм комунікації, участі та поширення інформації, яким сприяють цифрові платформи. Означені зміни мають не лише структурно-політичний, але й мікросоціальний характер. Д.Демидко доречно відзначає, що зміни ідеологічного компонента тягнуть за собою трансформацію і всіх інших соціальних підсистем. Ідеологіями є лише такі системи цінностей, які, виступаючи політичним світоглядом, що має силу віри, мають особливо великий орієнтаційний потенціал і тому здатні приборкувати пов'язані з кризою процеси соціальної аномії [1, с. 113]. Натомість в рамках посткомуністичної трансформації роль ідеології проявилася в нових наративних засадах дій суспільства і влади в Україні [5].

Традиційні ідеологічні обґрунтування, вкорінені в національних, класових або культурних наративах, потребують переоцінки. Необхідно врахувати динамічний, децентралізований та партисипативний характер цифрових спільнот. Це передбачає розробку більш

гнучких, інклюзивних та заснованих на доказах ідеологічних наративів, які резонують з цифровим етосом безпосередності, інтерактивності та колективного інтелекту на макрорівні загальної ідеосфери суспільства. Д. Демидко вірно зауважує, що на макрорівні соціальності ідеологічна соціалізація виконує функції підтримки стабільності та, відповідно, всієї соціальної системи загалом шляхом формування загальнозначущої системи цінностей, яка регламентує поведінку людей, що організує і направляє соціальний розвиток у контексті національної безпеки [1, с. 114]. Низка європейських авторів розглядають так звані «міні-публіки» в контексті просування партійних ідеологій [11].

Опанування партіями основних тем цифрового середовища передбачає всебічне розуміння ключових питань, що домінують в публічному онлайн-дискурсі. До них належать такі теми, як цифрові права, конфіденційність, дезінформація, кібербезпека, економічна нерівність. Значення вказаних явищ посилюється цифровим розривом та наслідками нерівномірного оволодіння новітніми технологіями різними політичними акторами. Зокрема, йдеться й про штучний інтелект та великі дані.

Економічний та культурний виміри також трансформують ідеологічну риторику сучасних політичних сил. Українські науковці Ю. Остапець та В. Петрінко наголошують, що радикальні праві популістські партії у культурному вимірі виступають за підтримку старих (традиційних) цінностей, тому їх позиція по цьому колу проблем може розглядатися як константа. В той же час економічна проблематика для них є дещо другорядною [7, с. 96].

Звідси ефективна інформаційно-аналітична діагностика проблемних сфер, що стосуються основних соціальних груп, вимагає складних інструментів для збору даних, аналізу настроїв, мережевого аналізу та поведінкової аналітики. Цю потребу Ю. Остапець та В. Петрінко актуалізують на тлі пояснення високого рейтингу і вагомого впливу праворадикальних партій і рухів у країнах Європейського Союзу. Зростання популярності спричинене тим, що більшість з них в ході модернізації суспільства змогли оновити власну ідеологію і політичну стратегію у відповідності до викликів сьогодення та національних традицій держав, створивши свій власний профіль і досягнувши значної підтримки громадян [7, с. 100].

Науково-обґрунтована соціально-політична діагностика сприяє цілеспрямованим політичним втручанням та комунікаційним стратегіям, які є культурно чутливими та соціально інклюзивними. У контексті розвитку технологічного суспільства ці події доповнюються передбаченням майбутніх технологічних тенденцій. Зокрема, йдеться про врахування таких явищ як розумні міста, повсюдне онлайн-підключення, управління на основі блокчейну та інтеграцію штучного інтелекту в повсякденне життя. Саме зміна технологічного середовища спричинило зміну фокусу уваги в бік популістських політичних сил.

На матеріалі сучасного ЄС Ю. Остапець та В. Петрінко до основних причин популярності радикальних правих у Євросоюзі віднесли такі: міграційні процеси / міграційна кризу 2015–2016 рр.; нові суспільні розшарування за результатами глобалізаційних процесів; кризові процеси та протиріччя глобальної економіки; трансформацію системи цінностей у напрямку від домінування матеріальних до постматеріальних; безпрецедентне розширення Євросоюзу, що зумовило формування нових викликів та нових форм інституційної нестабільності і популізму, інші [7, с. 96].

Розвиток цифрових спільнот ідейних партійних симпатиків у футуристичних сценаріях пропонує як можливості, так і виклики. З одного боку, вони можуть посилити партисипативну демократію, сприяти соціальній згуртованості та сприяти швидкому реагуванню на політику. З іншого боку, вони створюють ризики, пов'язані зі стеженням, маніпуляціями та цифровим ескапізмом (мовчанням) значних соціальних груп. До цього додаються артикуляція етнокультурних розбіжностей.

Український історик А. Мартинов помітив типологічні відмінності між «західними» та «незахідними» формами націоналізму спостерігаються й на межі XXI ст. Якщо у країнах Центральної Європи націоналістичний політичний тренд відіграв важливу роль у процесі декомунізації, але водночас був орієнтований на ідею «повернення до об'єднаної Європи», то у країнах Західної Європи ультраправі політичні сили головним чином очікували на більш сприятливу політичну кон'юнктуру [6, с. 103].

Ідеологічна трансформація партій вимагає не лише ідейного «підлаштування» під цифрове середовище. Повністю використати свій потенціал, політичні партії та пов'язані з ними соціальні інститути можуть на основі сприяння розвитку культури цифрової грамотності, критичного мислення та етичної свідомості виборців. До ідеологічних наративних констант слід включати пояснення, згідно з якими технологічний прогрес слугує далекосяжним цілям соціальної справедливості та демократичної легітимності. Вказане обґрунтовуватиме антикризову суспільну функцію партійних ідеологій. Означене у доробках вітчизняних авторів актуалізує неотрадиціоналізм як ідеології суспільної *модернізації* (!) [9].

А. Мартинов вважає, що процес європейської інтеграції у своїх кризових моментах породжує різноманітні інверсійні тенденції, які спрямовані на протидію формуванню більш згуртованого ЄС як дієздатної моделі пост-національної демократії. Особливо наочними ці явища стали після початку світової економічної кризи 2008 р. Відтоді помітно зростає рівень електоральної підтримки правих популістських політичних сил, які у багатьох країнах-членах ЄС виступають проти домінування наднаціональних структур влади, критикують розмивання національної ідентичності, виступають проти перманентного прийому мігрантів та біженців, а також пропонують варіанти розбудови «закритих суспільств» [6, с. 108].

Оскільки сучасна Європа продовжує перетворюватися на взаємопов'язане та технологічно розвинене суспільство, здатність ефективно обґрунтовувати та доносити ідеологічні позиції за допомогою цифрових засобів матиме вирішальне значення для підтримки політичних партій. В умовах сучасної України на партійні ідеології має покладатися й сприяння соціальній згуртованості та вирішення проблем сучасних соціальних груп.

Вже згаданий нами історик А. Мартинов з'ясував, що класичні демократичні, ліберальні цінності в сучасний період піддаються серйозним випробуванням. Авторитарні режими збирають несподівані дивіденди. Популізм буйним цвітом розквітає й в Україні. Улюблене його заняття – політичний торг. Він жадібний і тому продажний. Він залюбки паразитує на соціальних бідах, безсоромно експлуатує найпростіші соціальні емоції,спокушаючи суспільство легким шляхом до матеріального благополуччя та справедливості. Суттю популізму є політична корупція. Його порожні обіцянки й грізні прокльони на адресу «ворогів народу» хабар утомленому суспільству. За них він прагне отримати прибуток у нечувано великих розмірах. Йому не знайоме почуття відповідальності [6, с. 100]. Натомість в сучасній Україні вектори трансформації були спрямовані на альтернативні способи розуміння державницького проєкту [8].

Успішна інтеграція партійних ідеологічних обґрунтувань в цифрові спільноти вимагає комплексного підходу. Він має поєднувати ідеологічні інновації, політико-технологічні компетентності та соціальну діагностику. Такі вимоги ґрунтуються на орієнтованому на майбутнє баченні технологічно розвиненого суспільства. Комплексний підхід має враховувати мінливість та складність цифрових середовищ, адаптуватися до швидких технологічних змін та надавати пріоритет правам людини, соціальній справедливості та демократичним цінностям.

Висновки. Таким чином, цифровими детермінантами політико-ідеологічної трансформації сучасних політичних партій є профайлінг аудиторій, який потребує моніторингу та вивчення потреб виборців. Класичні ідеологічні системи втрачають аргументаційний потенціал через візуалізацію медійного контенту. Абстрактні ідеї та ретроспективний досвід сприймається аудиторіями як неактуальне знання. Відповідно класичні ідеологічні партії, зокрема соціал-демократичні, ліберальні, правоконсервативні тощо змушені акцентувати увагу на прагматичних потребах, зокрема таких, як порушення прав конкретних соціальних груп. Водночас навіть за цифрової доби зберігається співвідношення «ліво-правої дихотомії» в країнах ЄС, яка формує перелік опцій для виборців та симпатиків політичних сил.

Ідеологічна трансформація полягає в адаптації до прагматичних вимог та поведінкових патернів в умовах функціонування соціальних мереж та платформ. Партії, які виступають за певні ідейні настанови мають обґрунтувати свої *претензії на значущість* в рамках цифрового політичного дискурсу. Це означає, що ідеологічно навантажені тези та меседжі мають бути пов'язані з конкретним буденним контентом, який цікавить певні аудиторії.

Ситуативна обізнаність щодо проблем аудиторії набуває значення з точки зору просування бренду політичної партії яка має ідеологічну основу. Отже, основною особливістю трансформації ідеологічних партій за цифрової доби є зворотній напрям смислового контакту з аудиторією, який починається з усвідомлення прагматичних потреб. В умовах сучасної України в інтересах забезпечення національної єдності партійні ідеологічні наративи мають бути вбудовані в загальний стратегічний задум державотворчого ідейного наративу. Означене є базовим аспектом розвитку наукових досліджень у період повоєнного відновлення.

Список використаної літератури

1. Демидко Д. Л. Особливості управлінських факторів трансформації ідеологічної соціалізації на сучасному етапі у контексті національної безпеки в Україні. *Публічне управління і адміністрування в Україні.* 2020. Вип. 16. С. 111–115. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/puau_2020_16_21
2. Єнін М. Н. Ідеологічні трансформації сучасного суспільства: електоральні установки луганчан. *Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут».* Політологія. Соціологія. Право. 2013. № 4. С. 49–56. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKPI_soc_2013_4_9
3. Касап Є. О. Ідеологічні трансформації політичних партій в Україні. *Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили]*. Сер. : Політологія. 2011. Т. 155, Вип. 143. С. 71–75. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npchdupol_2011_155_143_16
4. Краснокутський О. В. Стан і основні детермінанти оптимізації розвитку ідеології державотворення в українському суспільстві на етапі його трансформації. *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії.* 2012. Вип. 50. С. 36–44. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpgvzdia_2012_50_5
5. Лахижа М. І. Роль ідеології у посткомуністичній трансформації суспільства та влади. *Актуальні проблеми державного управління.* 2012. № 1. С. 267–274. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apdy_2012_1_37
6. Мартинов А. Ю. Популістські партії у країнах-членах Європейського Союзу: ідеологічний профіль та діяльність на початку XXI ст. *Проблеми всесвітньої історії.* 2017. № 2. С. 100–109. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/prwh_2017_2_9.
7. Остапець Ю. О., Петрінко В. С. Причини успіху, ідеологічні маркери та електоральні результати праворадикальних партій в країнах Європейського Союзу (2019–2022). *Регіональні студії.* 2023. № 33. С. 93–103. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/regst_2023_33_17.
8. Примуш М. В. Вектори трансформації ідеології політичних партій України. *Вісник СевНТУ. Сер. : Політологія.* 2013. Вип. 145. С. 165–170. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vsntupol_2013_145_37

9. Степико М. Особливості неотрадиціоналізму в трансформаційних процесах сучасного вітчизняного соціуму як модернізованої ідеології. *Українознавство.* 2013. № 3–4. С. 227. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ukr_2013_3-4_40
10. Jäckle S. (2009). Measuring Political Party Ideologies–Combining Expert Scale and Text Based Approaches. https://www.researchgate.net/publication/228474990_Measuring_Political_Party_Ideologies-Combining_Expert_Scale_and_Text_Based_Approaches/citation/download
11. Ramis-Moyano, R., Smith, G., Ganuza, E. & Pogrebinschi, T., (2025) Mini-Publics and Party Ideology: Who Commissioned the Deliberative Wave in Europe? Journal of Deliberative Democracy. 21(1). doi: https://doi.org/10.16997/jdd.1559

IDEOLOGICAL TRANSFORMATION OF MODERN POLITICAL PARTIES IN THE CONDITIONS OF DIGITALIZATION

Valerii Kremena
Oles Honchar Dnipro National University,
Department of Political Science, Sociology and Public Administration
Naukovyi Ave., 72, 49010, Dnipro, Ukraine
https://orcid.org/0000-0002-6274-3403

The article examines the organizational and managerial determinants of the political process, which require political parties to have a flexible mechanism for building organizational structures close to the main population groups. The features of ensuring social cohesion and political and communication resilience in war conditions are studied, against the background of which the party sector of political representation requires an analysis of the spread of ideological syncretism. The specifics of rethinking the ideological foundations underlying party politics and their ability to effectively attract and mobilize digital communities of party sympathizers are established. It is found that improving the ideological justification of party-political activity in the digital environment depends on adapting traditional ideological frameworks to new paradigms of communication, participation, and information dissemination facilitated by digital platforms. It is found that mastering the main topics of the digital environment by parties involves a comprehensive understanding of key issues that dominate public online discourse. The article uses professional methodological tools of modern political science. In particular, neo-institutional analysis describes the institutional requirements for the ideological justification of the activities of political forces. Political-situational analysis determines the priorities of political parties in the context of the crisis of traditional ideologies. Professional methods include a comparative approach to identifying directions for the transformation of political ideologies.

It is found that scientifically based socio-political diagnostics contribute to targeted political interventions and communication strategies that are culturally sensitive and socially inclusive. Attention is paid to the means of strengthening participatory democracy, promoting social cohesion and rapid response to state policy. It is established that political parties and social institutions can fully use their potential by promoting the development of a culture of digital literacy, critical thinking and ethical awareness of voters. It is found that in the conditions of modern Ukraine, party ideologies should also be relied on to promote social cohesion and solve the problems of modern social groups. The importance of successful integration of party ideological justifications into digital communities is revealed, which requires a comprehensive approach. It should combine ideological innovations, political and technological competencies and social diagnostics. It is found that classical ideological systems lose their argumentative potential due to the visualization of media content. It is proven that ideological transformation consists in adapting to pragmatic requirements and behavioral patterns in the conditions of functioning of social networks and platforms.

Key words: political parties, political ideologies, transformation, digitalization, social needs, pragmatic choice.

Дата першого надходження статті до видання: 11.08.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 08.09.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 03.11.2026